

SKOK DO REALITY

číslo 2/2003
4. ročník

speciální noviny o legislativě
pro zdravotně postižené

vydává Národní rada zdravotně postižených České republiky (www.nrzp.cz)

Ochrana práv zdravotně postižených

(kapitola ze Zprávy Českého helsinského výboru o stavu lidských práv v České republice v roce 2002)

Rok 2002 přinesl ve sledované oblasti několik dílčích změn a událostí. Oproti předcházejícímu roku jsme nezaznamenali žádnou zásadní změnu týkající se právního a společenského postavení občanů se zdravotním postižením. Vyskytly se však určité tendence, které prohloubily či zvýraznily již dříve kritizované trendy a přístupy státu i majoritní společnosti ke zdravotně postiženým.

Za nejzávažnější problém dotýkající se lidských a občanských práv občanů se zdravotním postižením je nutno dále považovat nízké vědomí o skutečných problémech této minority projevující se ve velmi nízkém zájmu společensko-politické reprezentace státu tyto problémy účinně a efektivně odstraňovat.

Zdravotně postižení nejsou v české společnosti považováni za minoritu se specifickými právy a potřebami, nýbrž za skupinu občanů, které je třeba se věnovat z důvodů povýtce charitativních či jinak nahodilých. Systémový přístup k řešení jednotlivých dílčích oblastí jejich rovnoprávného zapojení nepřinesl ani poslední Národní plán vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením, jehož plnění bylo v květnu 2002 projednáno ve vládě. Ukázalo se, že řadu úkolů bylo pro dlouhou dobu od jeho přijetí (rok 1997) nutno zcela vypustit, řada z nich byla, a to již poněkolkáté (!), odsunuta do dalšího období. Zejména v oblasti vzdělávání a školství tak existují úkoly, které byly před šesti lety formulovány jako naléhavé k řešení a znovu jsou usnesením vlády z května 2002 odloženy, a to až do konce roku 2003. Uvedený příklad potvrzuje převládající přístup státu k této minoritě občanů. Chybí systémový, plánovaný a komplexní přístup k potřebám minority zdravotně postižených. V průběhu 90. let minulého století stát přistupoval, i když za souhlasu reprezentací zdravotně postižených, k řešení jednotlivých problémů a oblastí izolovaně. V různých obdobích tak nabývaly na významu různé dimenze zdravotního postižení: zaměstnávání, sociální dávky, dotace organizacím zdravotně postižených, školská integrace atd. Nepodařilo se dosud zajistit takový přístup k občanům se zdravotním postižením, jenž si je vědom jejich postavení jako důležité součásti společnosti, jako skupiny, která se (přímo či nepřímo) podílí a ovlivňuje značnou část hrubého domácího produktu. A zejména jako ke skupině, v níž je z hlediska rozvoje lidských zdrojů ukryt významný potenciál duchovního i ekonomického rozvoje.

Ukazuje se, že bude – mimo jiné v souladu se zvyklostmi a obyčejí Evropské Unie – nutné při-

stoupit k vypracování meziresortní Strategie přístupu státu a veřejnoprávních korporací ke komunitě zdravotně postižených. Tento dokument by se mohl stát základem efektivního a plánovaného odstraňování nejsložitějších problémových okruhů, které brání plnému „vyrovnaní příležitostí“. Lze konstatovat, že k takovému přístupu chyběla v minulosti nejen politická vůle, ale často i reálná znalost skutečných problémů a potřeb občanů se zdravotním postižením.

V roce 2001 jsme uváděli jako významný vklad do zlepšování vztahu majoritní veřejnosti ke zdravotně postiženým televizní spoty věnované sportovním událostem zdravotně postižených. Bohužel v roce 2002 jsme byli svědky mediálního přístupu zcela opačného.

Televize (zejména komerční Nova, ale i veřejnoprávní Česká televize) přistoupily k vysílání pořadů, které obsahují velmi znepokojivé tendence. Stává se módou ukazovat scény zesměšňující přirozené vlastnosti a danosti určité skupiny lidí – občanů se zdravotním postižením. V roce 2002 tak naše nejsledovanější média vysílala i scénu, v níž nejpopulárnější herečka současnosti na dotaz, zda je přítomný muž s těžkou vadou páteře, lidově zvanou „hrb“, jejím synem, odvětila, že „ona nic s velbloudem neměla“. Jedna televizní stanice připravuje pravidelnou show, v níž po celý rok 2002 účinkuje člověk, jehož de facto jedinou rolí v pořadu je silné koktání. I při vnímání jisté zábavné licence je zřejmé, že „vtipem“ je zde samotné postižení. Zvláště odpudivého (a protiprávního) výrazu nabyl tento způsob prezentace v reklamě vysílané řadu týdnů na celoplošném rádiu Frekvence 1. V tomto případě se již porucha plynulosti řeči stala součástí reklamní upoutávky na jistý výrobek.

Tyto bezprecedentní útoky na čest a důstojnost občanů se zdravotním postižením svědčí o vážném narušování obyčejových, mravních a v některých situacích i právních norem. Majoritní společnost si stovky let pěstovala nechápavé a přezíravé soudy o zdravotně postižených. Menšina zdravotně postižených se v historii stala předmětem útlaku srovnatelného s útlakem rasovým, náboženským atd. Posilování myšlenkových stereotypů, které se s velkou námahou daří překonávat teprve v několika posledních letech, je velmi nebezpečnou tendencí. Stejně tak znepokojivé je to, že podobné excesy nevyvolávají žádnou odezvu odpovědných orgánů za rozhlasové a televizní vysílání a zcela necitliví k nim zůstávají i představitelé mediálních a intelektuálních kruhů,

kteří jinak považují za svou povinnost reagovat například i na zcela bezvýznamná hnutí politické scény.

Zesměšňování a urážení občanů pro barvu pleti či rasový původ se stalo „výsadou“ skupin militantního ražení, které de facto stojí na okraji společnosti nebo zcela mimo ni. V případě zdravotně postižených žel nalezly podobné excesy prostor na obrazovkách nejsledovanějších televizí.

Při naplňování lidských práv občanů se zdravotním postižením v jednotlivých oblastech jejich života je možno konstatovat následující.

Rok 2002 nepřinesl žádnou změnu ve zlepšení přístupu ke vzdělávání občanů se zdravotním postižením v běžném vzdělávacím proudu škol. Po celý rok 2002 probíhalo bezúspěšně jednání představitelů MŠMT, kteří odmítali přijmout odpovědnost za legislativní, ekonomické a personální zajištění institutu tzv. školní asistence. Složitá situace na školách a nečinnost resortního ministerstva vedla k tomu, že se situací začaly zabývat jednotlivé kraje, které v průběhu zmíněného roku převzaly značnou část působnosti v dané sféře. V závěru roku 2002 byla zastupitelstvem Olomouckého kraje přijata a podána zákonodárná iniciativa ve věci doplnění školského zákona o institut třídního asistenta pro třídy, v nichž jsou vzdělávání děti, žáci a studenti se zdravotním postižením. V oblasti zaměstnanosti přinesl rok 2002 dílčí změny právní úpravy, řešící tzv. náhradní plnění povinného podílu zaměstnanců se změněnou pracovní schopností. I když je možno vysledovat patrný zájem státních orgánů na zlepšení současného stavu vysoké nezaměstnanosti této skupiny občanů, lze konstatovat, že v dohledné době se žádné zlepšení očekávat nedá. Je tomu tak jistě i proto, že občané se zdravotním postižením v produktivním věku jsou absolventy systému segregovaného vzdělávání, které, jak je zřejmé z oficiálně dostupných údajů, jim poskytovalo jen velmi nízkou kvalifikaci. Jeden ze základních problémů této skupiny občanů na trhu práce je nízká vzdělanost a z ní vyplývající omezená kvalifikace a připravenost k rekvalifikaci. I tento příklad je svědectvím nutnosti změny přístupu státu k minoritě zdravotně postižených.

V roce 2002 se nepodařilo naplnit desetileté snahy o změnu systému sociálních služeb (dosud de iure) sociální péče. Zdá se rovněž, že v roce 2002 došlo ke zbrzdění či zastavení i těch několika málo kroků, které bylo možno označit v působnosti resortního Ministerstva práce a sociálních věcí jako reformní. Svou činnost ukončil tým slo-

žený ze zaměstnanců ministerstva a pracovníků státních i nestátních poskytovatelů sociálních služeb a jejich uživatelů, organizující přípravu reformy sociálních služeb. Prozatímním výsledkem jsou ministerstvem vydané Standardy kvality sociálních služeb, které mají napomoci managementu a zaměstnancům poskytovatelů ve zlepšování jejich služeb. Zcela otevřenou otázkou zůstává případná normativní působnost těchto Standardů, stejně jako organizace a řízení systému sociálních služeb. Od roku 2003 přechází rozhodující zřizovatelská působnost na kraje. Lze očekávat, že poté, co se kraje s problematikou seznámí, budou nuceny konstatovat značnou zadluženost a podfinancování celého systému sociálních služeb, který již deset let stagnuje a nepřináší žádná zlepšení neradostného údělu uživatelů, zejména uživatelů rezidenčních služeb.

Na jaře 2002 byla cestou poslanecké iniciativy provedena úprava zákona č. 100/1988 Sb. o sociálním zabezpečení (§ 73a), která měla od 1. 1. 2003 přinést relativně rovnoprávný přístup k finančním prostředkům pro poskytovatele služeb, dosud členěných na tzv. státní a nestátní. Jednalo se do značné míry jen o zrovnoprávnění v rovině „ducha“ zákona, neboť i toto pojetí zákona předpokládalo, že podmínky a pravidla pro poskytování příspěvků pro všechny druhy poskytovatelů sociálních služeb stanoví svým nařízením vláda.

Nové vedení Ministerstva práce a sociálních věcí prosadilo ve vládě a v Parlamentu ČR zruše-

ní uvedeného ustanovení v rámci zkráceného řízení při přijímání tzv. „povodňových“ úprav zákonů. Navrhovatel zákona (vláda) v důvodové zprávě mj. tvrdí, že „za současné situace, kdy je třeba se vzhledem k finančně náročnému odstraňování důsledků povodní ze srpna 2002 vyvarovat jakýchkoli rizik v oblasti tzv. mandatorních výdajů státního rozpočtu, je třeba citované ustanovení rychle změnit“.

Uvedený krok vlády a zákonodárce přiměl Českou radu humanitárních organizací i další organizace zdravotně postižených k protestům, v nichž poukazyvaly na nepravdivá tvrzení obsažená v důvodové zprávě, jakož i na fakt, že takový krok znamená potvrzení nerovnoprávného postavení jednotlivých subjektů poskytující sociální služby. ČRHO považovala situaci za natolik vážnou, že konstatovala: „Jde o vědomé zneužití povodňové katastrofy k destabilizaci a destrukci nastoupené cesty transformace sociálních služeb, která je rovněž obsažena v programovém prohlášení současné vlády.“

I když existuje příslib vedení ministerstva nesnížit pro nestátní poskytovatele sociálních služeb objem finančních prostředků na rok 2003, lze uvedený krok hodnotit jako důkaz o skutečných a stále více převládajících tendencích výrazné části této společensko-politické reprezentace k problému sociálních služeb. Je jím skrytě i otevřeně vyjadřovaná tendence plédující pro pokračování preference „tradičních“ poskytovatelů rezidenčních služeb, ja-

kož i oddálení soukromoprávní regulace, jež jako jediná musí mít místo ve vztahu uživatel – poskytovatel služby. Organizace zdravotně postižených poukazují na to, že tzv. reforma se stává záležitostí managementů jednotlivých ústavů, a nikoliv uživatelů služeb (!). V této souvislosti se o řadě (nikoliv o všech) ústavech sociální péče hovoří jako o „ústavech sociální péče pro zaměstnance“. Na druhé straně podmínky pracovníků ústavů (personální, materiální, finanční) jsou jedny z nejhorších ve srovnatelné kategorii státních zaměstnanců.

Dne 3. prosince 2002 byl v Praze slavnostně zahájen Evropský rok osob se zdravotním postižením v České republice. Jedním z hlavních úkolů organizací zdravotně postižených bude formulace úkolů a opatření na krajských úrovních. V závěru roku 2002 proběhly první jednání s reprezentacemi některých krajů o možnosti vytvoření Krajských plánů vyrovnávání příležitostí. Rok 2003 ukáže, zda se bude jednat o formální dokumenty, či zda představitelé krajských společensko-politických reprezentací dokáží překonat dosavadní nezáměr státu a politiků o řešení skutečných problémů lidských a občanských práv občanů se zdravotním postižením, jak jsme jej zmínili v úvodu této stati.

Jan Michalík

autor je pedagog; působí na katedře speciální pedagogiky PdF Univerzity Palackého a v Národní radě zdravotně postižených ČR

Co nám vadí na rozpočtovém určení daní

Vláda ČR připravila novelu zákona o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům. Tato novela má v souladu s druhou fází reformy veřejné správy posílit příjmy krajů přímo z výnosu daní. To znamená, že kraje budou mít podstatně vyšší vlastní příjmy a budou se moci chovat více autonomně. V této obecné rovině je vše v pořádku. Problém nastává při detailním prozkoumání, jaké peníze z dotačních titulů se převádějí do daňových výnosů krajů.

V oblasti sociální péče jde o podstatnou část dotací občanským sdružením, dále o prostředky, které dříve spravovaly okresní úřady a byly poskytovány na dofinancování zařízení, které zřizovaly tehdejší okresní úřady. Naše obavy vzbuzuje především to, že ministerstvo financí prosazuje, aby tyto tzv. „zřizovatelské“ peníze byly součástí daní. Jsou to jediné volné finanční prostředky, které lze použít na tzv. příspěvek na péči (neboli kapitační příspěvek). Jsme hluboce přesvědčeni, že rozpuštění tzv. „zřizovatelských“ peněz do daňových výnosů krajů znemožní reformu sociálních služeb. Tuto reformu nelze provést bez změny jejich financování, která bude samozřejmě klást nároky na státní rozpočet. Kraje ve svých daňových výnosech nerozliší, které prostředky byly

původně určeny na sociální služby. Proto chceme, aby finanční prostředky alokované ve státním rozpočtu na dofinancování sociálních zařízení bývalých okresních úřadů byly krajům poskytnuty jako zvláštní dotace určená na financování sociálních služeb. Tyto dotační peníze lze, po přijetí zákona o sociálních službách, použít na jejich financování právě formou kapitační platby. Tento způsob financování služeb zajistí uživatelům sociálních služeb rovnost v přístupu k nabídce sociálních služeb, což je pro nás věc zcela zásadní.

Vzhledem k tomu, že dosud neexistuje zákon, který by určoval nárok na sociální službu, způsob financování, akreditaci poskytovatelů a standardy služeb, hrozí situace, kdy v každém kraji budou služby poskytovány v rozdílném rozsahu, kvalitě apod. Proto jsme přesvědčeni, že rozpuštění finančních prostředků určených na sociální služby do daňových příjmů krajů je možné až po přijetí legislativy, která upraví nárok na službu, akreditaci poskytovatele, způsob financování a další nezbytné záležitosti.

Václav Krása
předseda NRZP ČR

??????

Na zasedání republikového výboru NRZP letos 1. února jsme debatovali, co budeme dělat, když vládou projde novela zákona č. 243/2002 Sb. o rozpočtovém určení daní. Tato novela pro nás představuje hrozbu, že se nedočkáme reformy sociální pomoci v takové podobě, v jaké si to my, lidé se zdravotním postižením, představujeme. Když jsem slyšela návrhy, že bychom kvůli tomu, aby nebyl návrh schválen, měli jít do ulic, byla jsem ráda, že registruji takové odhodlání nedat se. A zároveň mi chladný rozum napovídal, že de-

monstrace je až úplně poslední krok. A pokud ten nám nevyjde, nezbude nám již nic, vůbec nic jiného.

Rozhodla jsem se, že něco udělám také já osobně. Že ke všem iniciativám, které vyvine NRZP a ostatní neziskové organizace, přidám svou vlastní. Že nebudu mlčet a čekat, jak někdo rozhodne bez nás o věcech, které se nás bytostně týkají. Napsala jsem dopis, v němž jsem zvlášť oslovila každého poslance a senátora. Požádala jsem je, aby sami sobě položili důležité otázky,

a teprve až si na ně odpovědí, ať hlasují. Na mé jehličkové tiskárně jsme s osobními asistentkami tiskly tyto dopisy osm dní, až nás hlava brněla. Připadaly jsme si jako blázní – vždyť bylo nejisté, že na to vůbec někdo bude reagovat!

Představím vám, vážení čtenáři, obsah zmíněného dopisu. Uvádím jen úryvky, abych neopakovala, co už lépe vysvětlil v předchozím článku Václav Krása.

Až doposud jsme doufali, že ačkoliv to bude pro většinu z nás takřka po nekonečné době či pro

některé dokonce pozdě, přece se jednou dočkáme toho nejspravedlivějšího, nejhumánnějšího a zároveň nejhospodárnějšího řešení. Dalo by se vyjádřit dvěma slovy: KOMU a KOLIK. KOMU znamená, že bude vymezen okruh oprávněných osob, tj. těch, které pomoc potřebují. KOLIK znamená, že míra pomoci, kterou občan potřebuje, bude vyjádřena finančně (jako příspěvek na péči). O onom pro život tak důležitém JAK už by rozhodoval občan, který si sám zvolí způsob, jakým vyřeší svou sociální nouzi. (...) Až doposud jsme doufali, že reforma sociálních služeb bude mít stejně jako reforma veřejné správy logické vyústění v tom, že finanční prostředky půjdou za jednotlivými občany. Ti tak třeba i do zapadlých vísek donesou peníze, za něž si budou kupovat služby. (...)

Je pro nás katastrofa, že by se nekontrolovaně převedly finance určené pro sociální služby. Kdyby se tak stalo, už by se asi jen zázrakem našly ve státním rozpočtu peníze na individuálně (nezávisle na krajích) přidělovaný příspěvek na péči jednotlivým občanům. Už by tu pravděpodobně zůstal systém financování, v němž se platí poskytovatelům služeb (na lůžko), takže opět není zákazníkem uživatel služeb, nýbrž kraj. (...)

V zoufalé snaze zabránit hrozbě, že na příštích mnoho let bude zakonzervován status quo, jsem se rozhodl Vás oslovit a požádat Vás, abyste nám pomohli svým vlivem na politické půdě, aby se o tomto problému hovořilo v médiích. Abyste sobě a třeba i svým přátelům položili jednu z důležitých životních otázek: Jak byste si chtěli zařít život v pozdním stáří, kdy se může stát, že budete zcela bezmocní a budete nutně potřebovat pomoc? Spokojíte se s tou sociální péčí, která je v současnosti k dispozici, anebo stojíte za to usilovat o dokončení reformy sociálních služeb? (...) Opět se omlouvám, že po Vás tímto dopisem žádám něco, co Vás nyní pravděpodobně zdrží. Ale jednou budete mít možná celé kopy času. Jde o to, jak jej budete trávit.

Na můj dopis odpovědělo asi šedesát našich zástupců ze všech politických stran. Převážně písemně, někteří telefonicky, s dvěma poslankyněmi jsem se sešla, abychom o věci pohovořili. Odpovědi se dají rozdělit zhruba na tři skupiny:

Souhlas s naším postojem

Nejpočetnější skupina (32). Stranické složení: ODS 10 lidí, ODA 1, US-DEU 2, KDU-ČSL 3, ČSSD 5, KSČM 2, bezpartijní 9.

Nepochopení našich obav

Nejmenší skupina (11). Stranické složení: ODS 2, KDU-ČSL 3, ČSSD 6.

Nicneříkající odpovědi

Středně silná skupina (16). Stranické složení: ODS 2, KDU-ČSL 4, ČSSD 4, KSČM 4, bezpartijní 2.

Uvnitř každé skupiny byly vždy ještě dvě podskupiny: ti, kteří přislíbili nějaké konkrétní činy, a ti,

kdo si „umyli ruce“, tvrdíce, že s tím nic dělat nemohou.

Vybrala jsem pro vás reprezentativní úryvky odpovědí, abyste mohli sami posoudit, jak naši zástupitelé smýšlejí.

Děkuji Vám za dopis, kterým jste ve mně skutečně vybudila tolik potřebné otazníky. Už třeba proto, že jsem nedávno dospěl k šedesátce a Vaše otázky se samozřejmě v té souvislosti bytostně dotýkají i mé osoby.

Pavel Dostál (ČSSD)

(...) Velmi cítím s lidmi, které postihlo zdravotní omezení, a zároveň si velmi vážím osobních asistentů. Na reformě určení daní se spolupodílím a jsem přesvědčen, že připravované změny v žádném případě nemohou ohrozit Vámi popisované služby a v žádném případě neohrožují rozumnou reformu sociálních služeb. (...)

Radko Martínek (ČSSD)

(...) V současné situaci představují vlastní zdroje krajských úřadů pouze 20 %. Zbýlých 80 % doplňují dotace ze státního rozpočtu. To považuji za naprosto neudržitelné, a proto schvaluji aktivitu ministerstva financí v chystané novele zákona. Z Vašeho dopisu ale vyplývá, že úřady samosprávy neprojevují vůči handicapovaným občanům takové pochopení jako centrální úřady. Rovněž tvrdíte, že posílení daňových příjmů krajům prakticky znemožní reformu sociálních služeb. Vaše argumenty ve mně vzbudily mnoho otázek a také zvědavost, jak se na věc dívají i jiní odborníci. Ráda bych proto zorganizovala setkání mezi Vámi a zástupci ministerstev financí a sociálních věcí, kterého se samozřejmě ráda zúčastním.

Eva Nováková (ČSSD)

(...) Jsem s Vámi plně zajedno v tom, že podpora státu by měla být adresná a směřovat k jednotlivcům, nikoli k institucím a ústavním zařízením. Obávám se však, že politika vlády premiéra Špidly je nakloněna opačnému trendu. (...) Pokud by tato vláda tzv. „reformu sociálních služeb“ připravovala, bylo by to i pro mne radostné zjištění, proto Vás prosím o laskavou pomoc při získávání většího rozsahu informací. Následně připravím interpelaci a pokusím se oslovit média.

Eva Dundáčková (ODS)

(...) V programovém prohlášení máme návrh provést tyto změny, tj. adresnost dávek atd. (...) Tuto věc má na starost náměstkyně Ludmila Müllerová z KDU-ČSL. Je třeba jí s tím pomoci, aby dokázala dát validní podklady pro poradou vedení MPSV. Takže domluvím komunikaci!!!

Zuzana Roithová (KDU-ČSL)

(...) Mám plné pochopení pro Vaše obavy, neboť i já nyní bojuji s ministry a hejtmany o to, aby do rozpočtového určení daní nebyly přesunuty peníze na platy učitelů. Stejně jako Vy v oblasti sociálních služeb, tak i já v oblasti platů pedagogů zatím postrádám legislativní podmínky pro zásadní změny v jejich financování. Budu tuto problematiku dále sledovat a budu se snažit zabránit nevhodným změnám zákona o rozpočtovém určení daní.

Michaela Šojdrová (KDU-ČSL)

(...) Víím, že vláda ČSSD podporovala myšlenku individuálních příspěvků na sociální péči. Nejsem si vědom, že by svůj názor změnila. Problematiku jsem konzultoval s některými našimi poslanci ze zdravotně-sociálního výboru. Vaše názory popsané v dopise se mi zdají logické a kryjí se s názorem našeho politického klubu. To bude odpovídat i našemu hlasování.

Karel Sehoř (ODS)

(...) Vaše obavy z připravované novely zákona č. 243/2002 Sb., o rozpočtovém určení daní, plně chápu – i já jsem přesvědčen, že člověk má mít právo rozhodovat o svém osudu sám, v závažných případech s případnou podporou od státu. Metoda, kdy se vypočtou náklady na potřebnou osobu a příslušná částka je jí poslána dána k dispozici, aby ji využila podle svých skutečných potřeb, je jistě lepší než unifikovaný přístup vedoucí k uzavírání lidí do domovů důchodců. (...) Jsem, stejně jako Vy, přesvědčen, že navrhovaná novela může mít velmi závažné dopady.

Jan Vidím (ODS)

K Vašemu stanovisku mohu jen uvést, že s ním bez výhrad souhlasím. Je nepochybně správné a spravedlivé, aby peníze na sociální pomoc šly za občanem a aby o jejich vynakládání potřební občané mohli podstatnou měrou spolurozhodovat. Myslím, že je to názor většiny našich poslanců. Neplatí to však samozřejmě o všech klubech ve Sněmovně. Seznámím s Vaším postojem své kolegy a přihlédnu k nim při projednávání Vámi zmíněné legislativní předlohy.

Jaroslav Zvěřina (ODS)

Mám návrh. Nejde o nic objektivního, a přesto tuhle možnost zpravidla nevyužíváme: Každý z nás může oslovit politiky, my všichni můžeme působit na toho „svého“ poslance či senátora. Nedopřejme jim klidu, vysvětlíme jim své postoje, seznamujeme je se svými potřebami, upozorňujeme je (vytrvale a přesvědčivě), že se jednou mohou ocitnout ve stejné situaci jako my. Ovlivnit poslance se snaží kdekdo – většinou z příčin, které nám, lidem se zdravotním postižením, mohou připadat nicotné. Ale nám jde o život, takže je nutné se do toho dát!

Jana Hrdá

Sociálně právní minimum pro zdravotně postižené

Užitečná brožura, která na 160 stranách poskytuje souhrnný přehled o právních předpisech ovlivňujících život lidí se zdravotním postižením v České republice. Publikace je určena jak pro tyto občany, tak pro poradce působící v této oblasti, studenty sociálně právních škol, lékaře, sociální pracovníky či pracovníky státní správy a místní samosprávy. Poslední vydání z října 2002 je už zcela rozebráno.

Aktualizovanou verzi Sociálně právního minima pro zdravotně postižené plánujeme na říjen 2003. Předpokládaná cena: asi 70 Kč. Distribuce bude prováděna zejména prostřednictvím pracovišť Center pro zdravotně postižené, zřízených ve všech bývalých okresních městech. Jejich adresy byly zveřejněny v minulém čísle Skoku do reality. Tato pracoviště už nyní přijímají závazné objednávky na odběr nového Sociálně právního minima.

Připravuje se nový zákon o zaměstnanosti

Jedním z největších současných problémů je nezaměstnanost. Její úroveň vykazuje nepříznivý trend a rostoucí potíže nepůsobí jen lidem se změnou pracovní schopností, ale ve stále větší míře i dalším skupinám obyvatel. Na tento vývoj se snaží ministerstvo práce a sociálních věcí reagovat přípravou nového zákona o zaměstnanosti. Ten přináší řadu věcných i koncepčních změn.

První zásadní koncepční změnou je, že spojuje do jednoho předpisu úpravu, která byla dosud rozdělena do dvou zákonů: zákona č. 1/1991 Sb. o zaměstnanosti a zákona č. 9/1991 Sb. o zaměstnanosti a působnosti orgánů ČR na úseku zaměstnanosti. Druhou velmi podstatnou změnou jsou mnohem propracovanější ustanovení vztahující se k rovnému zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání. Z hlediska osob se zdravotním postižením je důležité, že zde existuje speciální úprava, která za diskriminaci považuje i neučinění vhodných opatření, která jsou v konkrétním případě nezbytná, aby fyzická osoba se zdravotním postižením měla přístup k zaměstnání. Odmítnutí nebo opominutí přijetí takových opatření považuje návrh zákona za nepřímou diskriminaci. K tomuto ustanovení měla Národní rada zdravotně postižených ČR připomínku v tom smyslu, že by mělo pokrývat nejen přístup k zaměstnání, ale i pracovní postup a využití pracovního poradenství.

Změnu má rovněž doznat struktura úřadů práce: k těm dosavadním úřadům práce mají přibýt úřady práce s rozšířenou působností, pokrývající území kraje. Vzhledem k tomu, že do kompetence těchto orgánů nebylo zahrnuto zřizování rehabilitačních a rekvalifikačních středisek, s nimiž počítá Národní plán vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením, požaduje NRZP legislativně zakotvit v zákoně jejich existenci. Dalším úkolem Národního plánu, který nebyl v návrhu zahrnut, je možnost vytvoření multidisciplinárního týmu při úřadu práce, do jehož působnosti by spadala problematika zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

I zde požadovala NRZP úpravu návrhu zákona. Ten ruší dosavadní pojem „občan se změnou pracovní schopností“ a místo něj zavádí pojem „osoba se zdravotním postižením“. Pod tento pojem jsou zahrnuty tři skupiny osob:

- osoby, které byly orgánem sociálního zabezpečení uznány plně invalidními (tyto osoby jsou považovány za „osoby s těžším zdravotním postižením“),
- osoby, které byly uznány za částečně invalidní,
- osoby, které byly rozhodnutím úřadu práce uznány zdravotně znevýhodněnými.

Porovnáme-li nové vymezení „osoby se zdravotním postižením“ s dosavadním obsahem pojmu „občan se změnou pracovní schopností“, jsou na první pohled zřetelné dva výrazné rozdíly.

- Zatímco dosavadní zákon o zaměstnanosti přiznával statut osoby se změnou pracovní schopností s těžším zdravotním postižením jen těm poživatelům plných invalidních důchodů, kteří byli schopni vykonávat soustavné zaměstnání jen za zcela mimořádných podmínek, tj. těm poživatelům plného invalidního důchodu, který byl přiznán podle § 39 odst. 1 písm. b) zákona 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, nebo podle písmena d) různých ustanovení dřívějších předpisů, nyníjší pojem osoby s těžším zdravotním postižením pokrývá všechny poživatele plného invalidního důchodu. V praxi to bude znamenat, že zaměstnavatelé budou motivováni (OBJASNIT STRUČNĚ PROCĚ) i k přijímání těch poživatelů plných invalidních důchodů, které dosud opomíjeli. Tyto osoby budou moci rovněž získat příspěvek na zřízení chráněného pracoviště.
- Zatímco dosud o přiznání statutu občana se změnou pracovní schopností rozhodovali lékaři okresní správy sociálního zabezpečení, rozhodování o uznání občana za zdravotně znevýhodněného nově přechází na lékaře úřadu práce. Tuto změnu považujeme za pozitivní, neboť na rozdíl od posudkových lékařů správ sociálního zabezpečení lze u lékařů úřadu práce předpokládat znalost situace na trhu práce, z čehož by mělo vyplynout konkrétnější vymezení pozitivního pracovního doporučení (rekomandace).

Podstatně větší pozornost věnuje zákon pracovní rehabilitaci. Ta je definována jako souvislá činnost zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání pro osoby se zdravotním postižením. Zabezpečují ji úřady práce na zá-

kladě žádosti. Obsahem je zejména poradenská činnost, zaměřená na volbu povolání či jiné výdělečné činnosti, teoretickou a praktickou přípravu na ni, zprostředkování, udržení a změnu zaměstnání a vytváření vhodných podmínek pro její výkon. Zákon umožňuje zahájení pracovní rehabilitace již v době pracovní neschopnosti.

Novým prvkem je možnost podporovaného zaměstnání, čímž se rozumí zaměstnání s asistencí, které může trvat až dva roky. Tento institut byl do návrhu zařazen na základě požadavku NRZP. Zákon obsahuje ustanovení o chráněných pracovních místech a chráněné pracovní dílně, která dříve byla obsažena ve vyhlášce č. 115/1992 Sb. Ponechává stávající vymezení povinnosti zaměstnavatelů s více než 25 zaměstnanci zaměstnávat 4 % osob se změnou pracovní schopností. V oblasti náhradního plnění však přináší změnu v tom, že do plnění povinného podílu budou započítána pouze odebrání výrobků nebo služeb od přímých výrobců nebo poskytovatelů služeb.

Podstatně rozšířeny jsou nástroje aktivní politiky zaměstnanosti. V této části zákon upravuje rekvalifikaci, investiční pobídky, veřejně prospěšné práce, účelná pracovní místa, překlenovací příspěvek, příspěvek na dopravu, příspěvek na zapracování fyzických osob a příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program.

Součástí aktivní politiky zaměstnanosti má být rovněž poradenství (včetně poradenství při volbě přípravy k práci osob se zdravotním postižením), podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením a cílené programy k řešení zaměstnanosti. Nově má být do zákona o zaměstnanosti zařazena pasáž týkající se povolování výkonu umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dětí. Zákon nezapomíná ani na sankce, jejichž výše se navrhuje až do částky 2 milionů Kč za nepovolené zprostředkování zaměstnání. S přijetím zákona je spojena i řada změn v dalších zákonech, jež jsou však předmětem zvláštního doprovodného zákona.

K návrhu zákona uplatnila NRZP řadu zásadních i formálních připomínek, které lze rozdělit do tří základních skupin. První skupina připomínek se vztahuje k ustanovení upravujícímu zákaz diskriminace. Zde Národní rada považuje za nezbytné dosáhnout úplné shody se směrnicí EC 2000/78 a zastává názor, že definice vztahující se k diskriminaci používané v zákoně o zaměstnanosti by měly být ve shodě i s definicemi používanými ve věcném záměru zákona o zajištění rovného zacházení a ochraně před diskriminací. Jsme si vědomi problémů, které vyplývají ze skutečnosti, že zatímco zákon o zaměstnanosti je už předložen v paragrafovaném znění a účinnosti má nabyt dnem 1. 1. 2004, paragrafované znění antidiskriminačního zákona se teprve zpracovává a jeho účinnost se navrhuje až od května 2004. Může tedy dojít ještě k určité úpravě definic v zákoně o diskriminaci. Pokud však nebude použito jednotné terminologie a definic, mohou vznikat vážné problémy vyplývající ze skutečnosti, že antidiskriminační zákon se vztahuje i na diskriminaci v pracovních právních vztazích a přístupu k zaměstnání. Konečné slovo o znění definic v obou zákonech bude mít zřejmě Legislativní rada vlády.

Druhá skupina připomínek vycházela z Národního plánu vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením. Jako každoročně i letos předkládají jednotlivé resorty zprávu o plnění tohoto plánu a NRZP se k plnění vyjadřuje. Ve stanovisku k plnění plánu ze strany ministerstva práce a sociálních věcí Národní rada konstatovala, že nejsou splněny úkoly, které se týkají pracovních rehabilitačních center a multidisciplinárního posuzování schopnosti vykonávat zaměstnání, a závazek upravit podporované zaměstnávání. Připomínky byly tudíž zaměřeny na zapracování těchto institutů do zákona. Obdobné připomínky uplatnil i Vládní výbor pro zdravotně postižené občany. Dne 15. 4. 2003 se uskutečnilo na MPSV jednání, na němž byla podstatná část připomínek akceptována.

Třetí skupina připomínek se vztahovala k otázce příspěvku zaměstnavatelům zaměstnávajícím více než 50 % osob se ZPS. Zde NRZP shodně s Asociací zaměstnavatelů požadovala zásadní zachování stávající právní úpravy. NRZP rovněž navrhuje zvýšení finančního odvodu za neplnění povinné kvóty na dvojnásobek oproti současnému stavu. Vzhledem k tomu, že některé otázky bude ještě třeba upřesnit, proběhne letos ještě další setkání zástupců MPSV a Národní rady.

(hut)

Kde získáte informace o NRZP ČR?

Vše potřebné o Národní radě zdravotně postižených ČR najdete na internetových stránkách www.nrzp.cz.
Nejaktuálnější informace získáte na stránkách www.sweb.cz/nrzp.

Plnění Národního plánu: *závažné problémy přetrvávají v oblasti sociálních věcí a ve školství*

Národní rada zdravotně postižených ČR se i letos vyjadřovala k plnění Národního plánu vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením. Zprávy o plnění předložilo ministerstvo dopravy, ministerstvo kultury, ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), ministerstvo zdravotnictví, ministerstvo zemědělství, ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) a Vládní výbor pro zdravotně postižené občany. Souhrnně lze konstatovat, že většina úkolů předložených ke kontrole byla splněna. Výjimku tvoří MPSV, kde bohužel řada úkolů splněna není, ač stanovený termín již uplynul. Důvody ke znepokojení jsou i v oblasti vzdělávání, kde termín splnění řady významných úkolů sice ještě neuplynul, avšak ve zprávě ministerstva o plnění není ani zmínka o současném stavu jejich řešení.

Ze strany MPSV je třeba považovat za nejzávažnější nesplnění následujících úkolů:

U úkolů 2b) a 3b), týkajících se provázanosti léčebné péče, rehabilitace a rehabilitačních center, je v návrhu zákona o zaměstnanosti řešena jen otázka pracovní rehabilitace, zatímco o pracovní rehabilitačních centrech a způsobu jejich financování nebyla v návrhu sebemenší zmínka. Úkol 2b) měl přitom být splněn do 31. 12. 2000.

Úkol 3c) „vytvořit a uvést do praxe systém akreditací na provozování středisek rané péče, center rehabilitace a pracovní rehabilitační a requalifikačních center pro jednotlivé skupiny zdravotně postižených občanů“ měl být rovněž splněn do 31. 12. 2000. Přestože u bodů 2b) a 3b) se odkazuje na zákon o zaměstnanosti, kde je v § 71 – 76 pracovní rehabilitace upravována, neobsahují uvedená ustanovení nic, co by se vztahovalo k problematice bodu 3c). Teprve na základě připomínek NRZP k návrhu zákona o zaměstnanosti jsou tento a další související úkoly související se zaměstnáváním plněny.

Neustálé odkládání termínu zpracování a předložení zákona o sociálních službách způsobuje problémy při řešení finančního zabezpečení reformy veřejné správy. Tím, že nejsou sociální služby (jejich typy, poskytovatelé, způsob financování atd.) vyřešeny, vzniká nebezpečí, že při převodu finančních prostředků dosud určených na jejich financování ze státního rozpočtu do rozpočtu krajů formou úpravy daňových výnosů zmizí finanční zdroje potřebné k provedení nezbytné reformy sociálních služeb.

NRZP upozorňuje na to, že usnesením vlády č. 667 ze dne 3. července 2000 již došlo k výraznému posunu původně stanovených termínů: například u bodu 3b) „legislativní zakotvení pracovních rehabilitačních center a způsobu jejich financování“ z 31. 12. 1999 na 1. 1. 2003; stejně tak u zákona o sociální pomoci z 1. 1. 2000 na 1. 1. 2003 – jde o úkol 4.2.a). Ke stejnému posunu termínu došlo v úkolu 4.2.c), který se týká financování sociálních služeb, kde došlo i k nové formulaci zadání. O tři roky bylo posunuto rovněž plnění bodů 4.5.a) a 4.5.b), týkajících se respitní péče, bodu 4.6, týkajícího se snižování počtu ústavů sociální péče a jejich nahrazování jinými formami sociálních služeb, bodu 4.2.f) apod. Ani tyto úkoly nebyly dosud splněny.

Usnesením vlády č. 545 ze dne 29. 5. 2002 byla MPSV dále uložena tato opatření:

- 4.4.a) – vytvoření legislativních předpokladů pro poskytování a financování služeb chráněného bydlení;
- 14.1.d) – MPSV se pokusí v některém z projektů programu PHARE (PHARE CONCENSUS) získat prostředky pro vytvoření údajové databáze o osobách se zdravotním postižením kompatibilní se standardy Evropské unie;
- 15a) – vytvořit podmínky pro sociálně právní

ochranu zdravotně postižených v souladu s Listinou základních lidských práv a svobod.

Přestože termín splnění těchto úkolů je 31. 12. 2003, považuje NRZP ČR za nezbytné, aby ministerstvo podávalo průběžné informace o stavu plnění, neboť jde o opatření zásadní povahy.

Přestože úkoly předložené MŠMT ke kontrole plnění Národního plánu vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením jsou většinou plněny, je třeba upozornit na skutečnost, že usnesením vlády č. 545 vlády byl u řady opatření, za něž MŠMT odpovídá, posunut termín plnění na 31. 12. 2003. Jde přitom o tyto zásadní úkoly:

- 4.2.e) – legislativně zabezpečit možnost účasti osobního asistenta dětí, žáků a studentů s více vadami či těžkým zdravotním postižením ve škole v podobě „dalšího souběžně působícího pracovníka“;
- 6.2.b) – legislativně ošetřit začleňování dětí s postižením do škol běžného typu (metodický pokyn nestačí);
- 6.2.c) – novelizovat ustanovení § 3 odst. 4 vyhlášky MŠMT č. 291/1991 Sb. o základní škole tak, aby do běžné třídy bylo možné přijmout i dítě s mentálním postižením;
- 6.2.d) – odstranit z právního řádu institut „osvobození od povinné školní docházky“;
- 14b) – v resortech práce a sociálních věcí, zdravotnictví a školství vytvořit společné legislativní materiály k zajištění komplexní rané péče o děti se zdravotním postižením včetně kompetencí a ekonomického zajištění.

Přestože termín splnění těchto úkolů je 31. 12. 2003, považuje NRZP ČR za potřebné, aby byly průběžně podávány informace o jejich plnění, neboť jde o opatření zásadní povahy.

(hut)

Mobilita – základní předpoklad integrace

Vládní výbor pro zdravotně postižené občany a Národní rada zdravotně postižených ČR (dále jen „vyhlášovatelé“) vyhlásily dne 16. dubna 2002 „Program zvyšování bezpečnosti dopravy a jejího zpřístupňování osobám s omezenou schopností pohybu a orientace“ (dále jen „Program“). Tento dokument byl usnesením vlády č. 545 ze dne 29. 5. 2002 doplněn jako bod i) do opatření 5.1 Národního plánu vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením.

Uvedené usnesení vlády určilo jako koordinátory Programu Vládní výbor pro zdravotně postižené občany a Národní radu zdravotně postižených ČR. Finanční krytí Programu má podle tohoto usnesení zajistit v rámci svého rozpočtu Státní fond dopravní infrastruktury.

Po vyhodnocení naplňování Programu a výsledků dosažených v roce 2002 se vyhlášovatelé rozhodli schválit a vyhlásit jeho aktualizované znění. Současně bylo také rozhodnuto změnit název Programu na „Národní rozvojový program mobility pro všechny“ (dále jen „Program mobility pro všechny“).

Program mobility pro všechny vychází z dokumentů přijatých na různých úrovních orgány Evropské unie, z nařízení Rady Evropy, platných zákonů České republiky a dalších právních norem a opírá se o usnesení vlády ČR, která se týká vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením.

Program mobility pro všechny navazuje na cíle, priority a regionální rozvojové osy strukturální politiky Evropské unie, Národního rozvojového plánu ČR, sektorových a regionálních operačních programů.

Program zaměřuje zejména na:

- skupiny osob s omezenou schopností pohybu a orientace, jako jsou starší spoluobčané, osoby se zdravotním postižením, osoby s dočasným pohybovým omezením, děti předškolního věku a těhotné ženy;
- trvalý růst kvality života obyvatel regionů na základě zlepšování kvality infrastruktury, životního prostředí a prohlubování sociální integrace;
- hospodářskou prosperitu regionů;
- rozvoj profesní mobility pracovních sil.

Program dále vychází ze základních operačních principů stanovených dokumenty Evropské unie pro poskytování podpor ze strukturálních fondů. Jsou v něm zahrnuta zejména následující specifická východiska:

- ekologické a přístupné místní a regionální dopravní systémy jako důležitá součást napojení na evropský dopravní systém;
- rozvoj místních a regionálních dopravních systémů s prvořadou úlohou

obecních a krajských úřadů, spolupracujících s uživateli a provozovateli dopravy a správci komunikací;

- potřeba zajištění odborné pomoci a přiměřené politické a ekonomické podpory úřadům, uživatelům a provozovatelům dopravy a správcům komunikací při naplňování Programu mobility prostřednictvím pilotních projektů.

Globálním cílem Programu mobility pro všechny je zkvalitňování dopravní infrastruktury, zejména pokud jde o dopravní cesty, objekty poskytující služby uživatelům dopravních systémů, dopravní prostředky a informační systémy.

Co konkrétního přinese realizace Programu mobility pro všechny?

- Vytváření bezbariérových řetězců tras, které umožní všem skupinám obyvatelstva svobodný a bezpečný pohyb všemi prostředky (pěšky, využitím místních dopravních systémů i individuální automobilovou dopravou).
- Napojování místních bezbariérových řetězců na regionální dopravní systémy a nadregionální dopravní koridory.
- Důsledné dodržování pravidel svobodného a bezpečného pohybu všech skupin obyvatel u všech nově budovaných staveb a dopravních systémů včetně jejich oprav a rekonstrukcí.

Tím, že Program mobility pro všechny představuje komplex preventivních opatření z hlediska systémového odstraňování všech druhů bariér a zároveň

nabízí ověřené postupy pro kvalitní zpracování návrhů zpřístupňování dopravních řetězců (dopravní cesty, dopravní prostředky, objekty pro poskytování dopravních služeb a informační systémy), zvyšuje také bezpečnost dopravy a zároveň:

- odstraňuje možné nejvýznamnější příčiny nehodovosti v dopravě;
- řeší otázku bezpečného přístupu na trh práce, rozvoj lidských zdrojů a zvyšuje konkurenceschopnost pracovní síly zkvalitňováním mobility pro všechny skupiny obyvatel;
- vytváří podmínky pro integraci sociálně vyloučených skupin občanů do společnosti;
- omezuje negativní vliv dopravy na životní prostředí podporou integrovaných dopravních systémů;
- ovlivňuje myšlení obyvatel ve vztahu k svobodnému a bezpečnému pohybu osob s omezenými schopnostmi pohybu a orientace nebo s jiným omezením.

Tolik potřebný program tedy již máme. Nyní je třeba zajistit jeho naplňování. Program sice má politickou podporu, avšak bez odpovídajících finančních zdrojů není jeho realizace možná. Další informace sdělíme v příštím čísle těchto novin. Pokud se o Programu mobility pro všechny chcete dozvědět více už nyní, vyhledejte internetové stránky www.nrzp.cz a www.mobilityforal.cz.

s využitím podkladů od PhDr. Tatiány Šindelářové zpracoval Jiří Vencel

Tripartitní regionální konference o restrukturalizaci invalidních důchodů

Konference, jejímž tématem byla reforma systému invalidních důchodů v zemích střední a východní Evropy v prvním desetiletí transformace, se uskutečnila pod záštitou Ministerstva práce a sociálních věcí ČR ve dnech 12.-13. prosince 2002 v Praze. Dosažené úspěchy i problémy České republiky, Estonska a Polska zde byly uvedeny v kontextu zkušeností z členských zemí OECD a západních zemí: Švédska, Holandska, Velké Británie, Francie atd.

Konference se zaměřila na nedávné reformy invalidních důchodů v kandidátských zemích EU a západní Evropě. Prezentované informace byly výsledkem studií, které se prováděly v rámci regionálního projektu ILO na sociální ochranu, jehož sponzorem byla Francie. K větším změnám v oblasti politiky vůči zdravotně postiženým došlo v 90. letech minulého století v České republice,

Estonsku, Polsku a také v Nizozemsku, Švédsku a Velké Británii.

Konference se také věnovala programům a strategiím na podporu pracovní rehabilitace uživatelů invalidních důchodů a také nově výskytu souvislosti mezi zdravotním postižením a stresem v zaměstnání. Účastníci se také mohli seznámit s novými poznatky v oblasti zdravotního postižení, důchodů a prací OECD a Mezinárodní společnosti pro sociální ochranu (International Social Security Association). Na jednání byli přizváni i představitelé Evropské komise a Světové banky.

Kromě výše uvedených témat se konference také zabývala Evropským rokem osob se zdravotním postižením. V této souvislosti bylo zdůrazněno, že zdravotní postižení neznamená neschopnost. Je třeba využít potenciál těchto lidí a umožnit jim podílet se na ekonomice své země. Proto je

nutné zlepšit informovanost v celé společnosti, nejenom v oblasti politiky.

Aby byla zajištěna ekonomická konkurenceschopnost (jak stanovuje Lisabonská dohoda z roku 2000), je třeba odstranit bariéry v sociálním prostředí, propagovat rovná práva a eliminovat diskriminaci jakéhokoliv druhu. Z politického hlediska je třeba vytvořit aktivní politiku zaměstnanosti, v jejímž důsledku se sníží výdaje. Prioritním úkolem je tudíž právní rámec ochrany uchazečů o zaměstnání: zejména směrnice o zaměstnávání zdravotně postižených, která vychází ze zákazu diskriminace na pracovišti.

Zprávu a shrnutí výstupů konference naleznete na internetových stránkách NRZP ČR www.nrzp.cz

Veronika Půrová

Konvence OSN o právech osob se zdravotním postižením na jednání Evropského fóra nevládních organizací zdravotně postižených

Ve dnech 7.-8. dubna 2003 se ve španělském Madridu uskutečnilo Evropské fórum nevládních organizací zdravotně postižených. Fórum (připravené ve spolupráci EDF, ONCE a IMSERSO) bylo naplánováno před II. konferencí ministrů EU pro integraci osob se zdravotním postižením.

Fórum diskutovalo 3 hlavní témata:

1. Jednota hnutí osob se zdravotním postižením jako klíčová podmínka pro občanský dialog – v této souvislosti byli účastníci fóra seznámeni se situací osob se zdravotním postižením ve Španělsku (paní Ana Peláez Narváez, ONCE) a Slovinsku (Boris Šustarčič, SRZP). Jako podstatné body změny byly v obou případech zmíněny reprezentace zájmů, partnerství pro státní správu v sociálním dialogu a odstranění bariér všech typů.

2. Zdravotně postižení v Radě Evropy – v této části zástupkyně RE, paní Gabriella Battaini-Dragony, hovořila o její struktuře a způsobech, kterými RE může přispět k zlepšení podmínek osob se zdravotním postižením. Zdůraznila úlohu již existujících právních opatření (úmluv na ochranu práv) při hájení zájmů osob se zdravotním postižením: platnost a možnosti jednotlivých úmluv nebývají vždy dostatečně využívány. Seznámila účastníky také s tématy, jimiž se konference ministrů bude zabývat: vytvoření agendy EU pro osoby se zdravotním postižením pro další období, přehled dosažených úspěchů a implementace, nové přístupy. Hlavním cílem by měl být v každém případě přechod od lékařskému k sociálnímu modelu chápání a posuzování zdravotního postižení.

Další část jednání byla věnována revidované verzi Evropské sociální charty a jejímu užívání nevládními organizacemi, možnosti využití Konvence EU o lidských právech a konvence EU o prevenci týrání.

Dále se hovořilo o Zprávě Parlamentního shromáždění RE o osobách se zdravotním postižením a Zprávě RE o antidiskriminačních opatřeních ve vztahu k ženám se zdravotním postižením. Na závěr prvního dne se účastníci jednání seznámili s návrhem Deklarace nevládních organizací EU o zdravotním postižení, určené pro zmíněnou II. konferenci ministrů.

3. Druhý den jednání se projednávala Konvence OSN o právech osob se zdravotním postižením. Znění úmluvy by nemělo být založeno na znění Standardních pravidel OSN, každá země by měla mít možnost zpracovat úmluvu do svého zákonodárství. Je rovněž třeba vzít v úvahu poměrně dlouhé období implementace podobných právních úprav a je-

jich uvedení do fungující praxe, což je do jisté míry závislé také na interpretaci úmluvy, a nutnost vytvoření kontrolních mechanismů.

Všichni řečníci se shodli na nutnosti specifické úmluvy, která bude věnována právům osob se zdravotním postižením, která zajistí možnost sebeprosazení, hájení práva, vytvoření přístupného (bezbariérového) prostředí jako univerzálního prostředí pro všechny (charakterizovaného hlavně znakovým jazykem, Braillovým písmem a fyzickou přístupností), účast na životě společnosti a stane se také posilujícím nástrojem organizací osob se zdravotním postižením. Konvence by neměla zabraňovat pozitivní diskriminaci k dosažení práv osob se zdravotním postižením a především by se měla stát aktivní nástrojem, který změní negativní vnímání zdravotního postižení ve všech úrovních života společnosti.

Veronika Půrová

Kde lze získat Skok do reality

Distribuce těchto speciálních novin se provádí prostřednictvím Krajských rad zdravotně postižených a pracovišť Center pro zdravotně postižené. Noviny také vycházejí jako pravidelná příloha časopisu Vozičkář. V digitální formě jsou jednotlivá čísla zveřejňována na internetových stránkách www.nrzp.cz.

Máte právní problém? Obrátte se na bezplatnou právní poradnu Národní rady!

Po několikaměsíční odmlce jsem se rozhodla opět v těchto novinách popsat několik případů z naší právní poradny Národní rady zdravotně postižených ČR. Za okny mezitím již s konečnou platností zvítězilo jaro nad zimou. Kéž byste i vy měli jaro v duši a nemuseli se příliš potýkat s potížemi, které život v invaliditě a nemoci přináší. Dovoluji vyzvat, abyste nás se svými problémy kontaktovali – nejlépe hned, jakmile se objeví, aby se nestačily rozvinout.

Dnes stručně představím záležitost související s bydlením v domě s majitelem, s darováním nemovitosti a s možností rozvodu po vzájemné dohodě, při kterém odpadne zbytečně trauma z dohadování před soudem a neúnosně doba rozvodového řízení. Takto koncipovaný rozvod však předpokládá morální vyspělost obou partnerů, kteří se chtějí rozejít v klidu. Jak jsem již naznačila v předchozím článku, mnohé ženy právě z neznalosti v manželství trpí a nechají se partnerem citově vydírat.

Pan K. z Teplic žije se svými rodiči, je velmi těžce zdravotně postižený a prakticky se nemůže hýbat. Je držitelem průkazky ZTP/P. Rodina má tu smůlu, že bydlí v domě s nepříliš seriózním majitelem. Zmíněný pan se nás ptal, zda mají nájemníci povinnost (jak tvrdí majitel) platit nové vyšší nájemné, když majitel nechal zvelebit dům, udělal fasádu, natřel okna a podobně. Navíc je majitel upozorňuje, že pokud nebudou platit, vystěhuje je z domu.

Odpověď zní: Ne. Možnost majitele kompenzovat si výdaje na úpravu domu zvyšováním nájmu uživatelům jednotlivých bytů byla zrušena výmě-

rem Ministerstva financí č. 01/2002. Zvýšení nájemného je od 1. 1. 2002 možné jen v případě zateplení objektu. Ale i tehdy jsou náklady rozepsané podle citované vyhlášky pro nájemníky tak nízké, že například 150 tisíc korun by tito spláceli asi 160 let.

Pokud tedy budete mít stejný problém, požádejte nás o radu, ale rozhodně nepřistupujte na žádné příkazy majitele domu. Není pravdou ani to, že by mohl nájemníkům nařídit vystěhování z bytu: o této záležitosti rozhoduje vždy soud.

Stále více občanů, kteří ke mně přicházejí do poradny a chtějí uspořádat své majetkové poměry, preferuje možnost darovat nemovitost před nemovitostí odkázanou v závěti. Já dávám této variantě přednost. Pokud jde o potřebný právní úkon (provedený samozřejmě po zralém uvážení), je sice o něco dražší než při dědění, ale je podle mého názoru jednoznačný a konečný.

Darovací smlouva však má také své náležitosti, bez nichž mohou nastat problémy. V případě darování dojde ke vzniku vlastnického práva až vkladem práva z darovací smlouvy do příslušného katastru nemovitostí. Smlouva musí být opatřena úředně ověřenými podpisy. Darovací daň platí v případě darování nabyvatel. Před uzavřením darovací smlouvy musí být vyhotoven znalecký posudek o ceně nemovitosti, z níž se pak platí daň. Dále je zapotřebí vyžádat si výpis z listu vlastnictví u příslušného katastrálního úřadu. Daňový poplatník musí podat daňové přiznání do 30 dnů poté, co mu je doručena darovací smlouva, a doložkou o povolení vladu. Tato daňová povinnost je upravena zákonem o dani dědické, daro-

vací a z převodu nemovitostí č. 357/1992 Sb. Darování mezi blízkými příbuznými je zatíženo daní v 1. zdaňovací skupině.

Zdůrazňuji, že u těchto právních úkonů se doporučuje obrátit se na odborníka. Darovací smlouvu při splnění požadovaných náležitostí sepíše notář nebo advokát. Za sebe mohu říci, že pokud by někdo z vás chtěl zkontrolovat správnost a úplnost nejen smlouvy darovací, ale i kupní, jsem vám k dispozici. Vždy, zejména při nutnosti zapsání jakýchkoli dodatků, např. věcných břemen, se taková kontrola vyplatí a případně ušetří každému pozdější zklamání a starosti.

A nakonec informace týkající se dotazů klientů s rodinnými problémy, které následně vedly k rozhodnutí o rozvodu manželství. Po žádostech všeobecného charakteru patří mezi nejčastější ty, jak se rozvést, aby to „tolik nebolelo“.

Ideální je, když se muž a žena dohodnou ještě před sňatkem a uzavřou smlouvu jasně vymezující základní pravidla budoucího soužití. Bohužel to u nás není zvykem, leckdo takový krok považuje za projev nedůvěry, a proto je tato možnost tak málo využívána.

Aby rozvod proběhl hladce, v některých případech dokonce bez předvolání účastníků, je možné podat návrh na rozvod manželství: tak zvaný nesporný, smlouvený rozvod. Tuto instituci upravuje § 24a zákoně o rodině. Při tomto návrhu však musí být splněny zákonem dané podmínky.

Před rozvodem je nutné provést následující úkony. Jelikož rozvod podle citovaného paragrafu zákona rodině je nově upravený institut, při kterém soud nezjišťuje příčiny rozvratu a manželství

rozvede, je nutné, aby manželství trvalo alespoň 1 rok, manželé spolu nejméně 6 měsíců nežili a k návrhu na rozvod se připojil druhý manžel. Dalším předpokladem je, že k návrhu jsou předloženy písemné smlouvy s úředně ověřenými podpisy účastníků upravujícími po dobu po rozvodu

vypořádání vzájemných majetkových vztahů, práva týkající se společného bydlení nebo jiné řešení bytové situace, případnou vyživovací povinnost mezi manželi a dále pravomocné rozhodnutí soudu o schválení dohody o úpravě poměrů nezletilých dětí po dobu po rozvodu.

Tyto úkony provedené předem se vyplatí, neboť rozvod je pak skutečně velice rychlý a bezproblémový. V příštím Skoku do reality se budu věnovat jiným tématům.

JUDr. Věra Dreslerová

Bezplatná právní poradna pro zdravotně postižené

Při legislativním odboru Národní rady zdravotně postižených ČR je zřízena bezplatná právní poradna pro zdravotně postižené. Otevřena je každé pondělí v době od 9 do 15 hodin. Osobní návštěvu lze dohodnout na telefonním a faxovém čísle **222 590 165**. Důležité upozornění: poradna nemůže zastupovat zdravotně postižené lidi v soudních sporech.

